



Атанас Далчев

Жан-Пол Сартр

Жан-Пол Сартр заема, според един критик, в днешната френска литература същото място, което заемаше Андре Жид във френската литература след Първата световна война. И наистина, с Жид го сближават много неща: и идейната наситеност на произведенията му, съчетана с един изключителен стил; и скандалната му слава; и най-сетне, притегателната сила, която упражнява върху младото поколение. Около Сартр се е събрала голяма част от литературната младеж на Франция, образувала се е една школа – школа на екзистенциалистите, която издава и свое списание „Модерни времена“.

Сартр се наложи на вниманието на литературния свят още преди тази война (романът му „Овращение“ и разказите му „Стената“ излязоха през 1936 и 1938 г.), но неговото значение израстват едва сега, когато се появиха пиесите му „Мухите“ и „При затворени врата“, и главно неговият роман-трилогия „Пътищата на свободата“, от който излязоха първите две части. И в тия произведения Сартр си е останал същият – дълбок, смущаващ, откровено циничен, но талантът му се е разширил, добил е по-голяма сигурност в себе си, по-голям замах. Променила се е и тематиката му. Докато в първите му книги основната тема е безсмислеността и безизходността на съществуването и отвращението от него, в центъра на „Мухите“ и „Пътищата на свободата“ стои *проблемът за свободата*. Човек е абсолютно свободен; никаква наследственост и никакви условия не определят характера и съдбата му; той е това, което делата му го правят: той сам се създава.

Покрай романите и пиесите си Сартр е написал и редица чисто *философски произведения*, в които развива философията на екзистенциализма: „Въображението“, „Въображаемото“, „Нова теория на чувствата“, „Битие и небитие“, „Екзистенциализмът е хуманизъм“. Ученик на Мартин Хайдегер, Сартр не е обикновен последовател, а внася във философията на учителя си съществени поправки и допълнения.

Интересно е да се проследи отношението между художественото творчество и развитието на философската мисъл у Сартр. Очевидно литературните му произведения в много случаи предхождат философската му мисъл, която заключава в понятията художествените му интуиции. Но не може да се отрече и обратното, че философията му обуславя и ръководи литературното му дело. Произведенията на Сартр са в значителна степен произведения с *теза*. Това се усеща дори в такова съвършено произведение, каквото е печатаният в тая книга на „Балкански преглед“ разказ „Стената“. И тук дори има едно много систематично провеждане на опустошенията, които съзнанието за смъртта извършва в душата на

героя. Пред мисълта за пълното унищожение в смъртта за Ибиета загубва смисъл всичко: не само състраданието, любовта, приятелството и целият му минал живот, но и делото му, за което е готов да умре; героизмът дори се превръща в една безсмислена, с нищо неоправдана упоритост. Дълбоко в душата си Ибиета е предал Рамон Гри, макар обективно Рамон Гри да е заловен и убит случайно. Дарбата обаче на Сартр е толкова голяма, че претопява и заличава тезата и превръща философията в изкуство.

КРАЙ

© 1946 Атанас Далчев

Източник: <http://litclub.com/library/bg/dalchev/>  
Публикация в сп. „Балкански преглед“, кн. 3, 1946 г.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12172>]